

SORULAR

Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri

1. Hangisi bilimin dayandığı temel varsayımlardan biri değildir?

- a) olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi olması
- b) tümevarım yoluyla bilgi toplanabilmesi
- c) tümdengelim yoluyla bilgi toplanabilmesi
- d) olayların metafiziğe dayanarak açıklanabilmesi
- e) hiçbiri

2. Aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- a) Rasyonalizme göre insan bilgisinin kaynağı "akıl"dır
- b) Ampirizme göre insan bilgisinin kaynağı kişisel deneyimlerdir
- c) Bilimin temel işlevleri anlama, açıklama ve kontroldür
- d) Problem çözmenin tek dayanağı bilimdir
- e) Bilimsel yöntem tümevarım-tümdengelim yaklaşımlarının bir sentezidir

3. İyi bir hipotezde aranan nitelikler aşağıdakilerden hangisidir?

- a) kuramsal bir temele dayanmalıdır
- b) sınanabilir olmalıdır
- c) açık, basit, anlaşılır ve işlevsel bir şekilde ifade edilmiş olmalıdır
- d) değişkenler arası ilişkiyi tanımlamalıdır
- e) hepsi

4. Aşağıdakilerden hangisi boş hipotezdir (H_0)?

- a) kadın ve erkeklerin ortalama ömrü birbirine eşittir
- b) eğitim düzeyi arttıkça gelir miktarı da artar
- c) egzersiz ile obezlik (şişmanlık) arasında bir ilişki vardır
- d) eğitim düzeyi yükseldikçe aile içi şiddet oranı azalır
- e) hiçbiri

5. Yukarıda yer alan sorudaki (4. soru) boş hipotezde (H_0) bağımsız değişken hangisidir?

- a) eğitim
- b) cinsiyet
- c) egzersiz
- d) şiddet
- e) obezlik

6. Yukarıda yer alan sorudaki (4. soru) boş hipotezde (H_0) bağımlı değişken hangisidir?

- a) yaşam süresi
- b) gelir
- c) obezlik
- d) eğitim
- e) şiddet

7. Aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

- a) rasyonalizm akli gerçek bilgi kaynağı sayar
- b) empirizm bilginin kaynağı olarak duyu ve deneyimleri esas alır
- c) kuramlar iki değişken arasındaki ilişkiyi somut gözlemlere dayalı kavramlarla açıklar
- d) tümdengelim yanlışlanamayan bilgilerin doğru kabul edilmesi gerektiğini savunur
- e) tümevarım doğrulanabilirliği ve sınanabilirliği savunur

8. Nüfus sayımları _____ araştırmalardır. Yanlış seçeneği işaretleyiniz.

- a) tanımlayıcı b) açıklayıcı c) genişlemesine d) nicel e) hiçbiri

9. *Türk Kütüphaneciliği (TK)* dergisi yılda dört sayı olarak yayımlanmaktadır. Editör derginin hakemli olmadan önce (1987-1995) yayımlanan sayılarındaki yazım yanlışlıklarıyla hakemli olduktan sonra (1996-2004) yayımlanan sayılarındaki yazım yanlışlıklarını karşılaştırmak için her iki dönemden de derginin rastgele 10'ar sayısını seçti. Her sayıdan da rastgele birbirini izlemeyen beşer sayfa seçerek sayfa başına yapılan yazım yanlış sayılarını karşılaştırdı. Bu araştırmada analiz birimi nedir?

- a) *TK* 1987-1995 tüm sayıları
- b) *TK* 1996-2003 tüm sayıları
- c) *TK* 1987-2003 tüm sayıları
- d) dergi sayfası
- e) hiçbiri

10. Aşağıdaki stratejilerden hangisi deneysel araştırmalarda etki ölçümünde özellikle yararlıdır?

- a) kontrol grubu
- b) çoklu regresyon
- c) çoklu göstergeler
- d) körleme tasarım
- e) hiçbiri

11. Aşağıdakilerden hangisi araştırmacının deneklere karşı ahlaki sorumluluklarından birisidir?

- a) deneklerin mahremiyetinin korunması
- b) deneklerin yanıltılmaması
- c) deneklerin zarar görmemesi
- d) deneklerin güvenliğinin sağlanması
- e) hepsi

12. Aşağıdaki cümleler bilimsel yöntemin aşamalarını rastgele vermektedir. Doğru sıralamayı işaretleyiniz.

1. Araştırmanın planlanması 2. Hipotezin belirlenmesi 3. Araştırma probleminin ortaya konması 4. Araştırmadan elde edilen bulguların yorumlanması 5. Araştırmanın yapılması

- a) 1-2-3-4-5
- b) 3-2-1-5-4
- c) 1-3-2-5-4
- d) 2-3-1-5-4
- e) hiçbiri

13. Bir derste derse devam eden öğrencilerin sınavlardan genellikle daha yüksek not aldıkları farkedilmiştir. Bu durum birkaç sömestr gözlendikten sonra, derse devam eden öğrencilerin genelde daha başarılı olduklarına karar verilmiştir. Bu akıl yürütme (muhakeme) aşağıdakilerden hangisine örnektir?

- a) tümdengelim
- b) tümevarım
- c) olasılıkçı
- d) nedensel
- e) gerekirci

British Medical Journal'da yayımlanan bir araştırmada demokratik toplumlarda yaşayan insanların baskıcı rejimlerde yaşayanlara oranla fiziksel olarak daha sağlıklı oldukları bulunmuştur (Franco et al., "Effect of democracy on health: ecological study", BMJ, 329, 1421-3, Dec. 2004). Araştırmacılar Özgürlük Evi (www.freedomhouse.org) adlı örgütün her yıl dünyadaki bütün ülkeleri siyasi haklar ve sivil özgürlükler açısından değerlendirerek oluşturduğu Özgürlük İndeksi'nden yararlanmışlardır. Araştırmaya konu olan 170 ülkenin (dünya nüfusunun %98'i) %45'i "özgür", %32'si "kısmen özgür", %24'ü ise "özgür değil"dir. Araştırma sonuçlarına göre demokrasiyle yönetilen özgür ülkelerde insan yaşamı baskıcı rejimlerdekine göre daha uzun, anne ve bebek ölüm oranları ise daha düşüktür. En sağlıksız insanlar genellikle en baskıcı rejimler altında yaşamaktadırlar. Demokrasiyle sağlık arasındaki ilişkinin nedenleri pek açık değilse de, araştırmacılar bu sonuçlara bakarak "toplumların siyasi rejimler aracılığıyla kendilerini organize etme biçimlerinin zenginlik ve kamu sektörünün büyüklüğü gibi yapısal değişkenlerden daha önemli olabileceği"ni öne sürmektedirler.

Araştırmacılara göre demokratik devletler vatandaşların ihtiyaçlarını daha iyi anlamakta ve onlara daha iyi bilgiye erişim, kendi kendilerini güçlendirme ve toplumsal şebekeleşme fırsatları sağlamaktadırlar. Elde edilen bulgular diğer araştırmalarla da doğrulanırsa, küresel ölçekte ekonomik kaynakların eşitsiz dağılımının kötü etkileriyle (yaşamın nispeten daha kısa olması, anne ve bebek ölüm oranlarının yüksekliği) baş edebilmek için daha fazla demokratikleşmek gerekmektedir.

Aşağıdaki 6 soruyu (14-19) yukarıdaki araştırmaya dayanarak yanıtlayınız.

14. Yönetim biçimiyle sağlık arasındaki ilişki düzeyi hangi tür araştırmaya girer?

- a) anlama, ön araştırma b) tanımlayıcı c) açıklayıcı d) niteliksel e) niceliksel

15. Bu araştırmada “yönetim biçimi” aşağıdakilerden hangisidir?

- a) değer/özellik b) bağımsız değişken c) bağımlı değişken d) analiz birimi e) sınıf

16. “Siyasi haklar ve sivil özgürlükler arttıkça anne ve bebek ölüm oranları azalır” hipotezi değişkenler arasında _____ bir ilişki belirtir.

- a) pozitif b) negatif c) birlikte artan d) birlikte azalan e) hiçbiri

17. “Siyasi haklar ve sivil özgürlükler arttıkça insanların yaşam süresi uzar, anne ve bebek ölüm oranları azalır” hipotezinde kaç bağımlı değişken vardır?

- a) 1 b) 2 c) 3 d) 4 e) 5

18. Aşağıdakilerden hangisi yukarıdaki araştırmanın “araştırma hipotezi” (H_1) olamaz?

- a) Demokrasi arttıkça insanların yaşam süresi uzar
b) Demokrasi arttıkça anne ölüm oranları azalır
c) Demokrasi arttıkça anne ölüm oranları artar
d) Demokrasi arttıkça bebek ölüm oranları azalır
e) Demokrasiyle sağlık arasında bir ilişki yoktur

19. Yukarıdaki araştırmada “sağlık”, ortalama yaşam süresi ve anne-bebek ölüm oranları hesaba katılarak işletimsel olarak tanımlanmıştır. Bu tanımda ortalama yaşam süresi, anne ve bebek ölüm oranları sağlığın farklı _____.

- a) isimleridir
değişkenleridir
- b) bağımlı değişkenleridir
- c) bağımsız
- d) göstergeleridir
- e) analiz birimleridir

20. Bir araştırmada “Türkiye’de 100.000 nüfuslu 19 şehirden 17’sinde en az iki sinema salonu bulunduğu” ortaya çıkarılmıştır. Bu araştırmada analiz birimi nedir?

- a) şehirler
- b) 100.000 nüfuslu şehirler
- c) sinema salonu olan şehirler
- d) sinema salonu sayısı
- e) hiçbiri

21. Eskişehir’de yaşayan ve yaşları 11 ile 83 arasında değişen 1048 denek üzerinde yapılan benzeri bir araştırmada deneklerin %53’ü HIV virüsünün AIDS’li bir kişiyle aynı tuvaleti kullanmaktan, %54’ü AIDS’li bir kişinin elbiselerini giymekten, %45’i sivrisinek ısırığından HIV bulaşabileceğini düşünmektedirler. Deneklerin dörtte biri AIDS’in “Allah’ın bir cezası” olduğuna ve “spor yapıp iyi beslenilirse AIDS’e yakalanılmayacağına”, %4’ü AIDS’in Türkleri etkilemeyeceğine, yaklaşık %10’u ne olursa olsun AIDS’den etkilenmeyeceklerine inanmaktadırlar (Ayrancı, 2005). Bu araştırmada hangi yöntem kullanılmış olabilir?

- a) tabakalı örneklem
- b) deneysel yöntem
- c) alan araştırması
- d) değerlendirme araştırması
- e) hiçbiri

22. Örneklem büyüklüğüyle örneklem yanılığı arasında ne tür bir ilişki vardır?

- a) ilişki yoktur
- b) örneklem küçükse örneklem yanılığı da küçüktür
- c) örneklem büyükse örneklem yanılığı da büyüktür
- d) örneklem büyüklüğü arttıkça örneklem yanılığı da artar
- e) örneklem büyüklüğü arttıkça örneklem yanılığı da azalır

23. Denence (hypothesis) ve varsayımla (assumption) ilgili aşağıdaki önermelerden hangisi doğrudur?

- a) boş denencenin test edilmesi gereksizdir
- b) varsayımlar arasındaki ilişkilerin anlamlılık testlerinde t-testinden yararlanılır
- c) araştırma sonunda denencenin doğrulanması ya da yanlışlanması söz konusudur
- d) bir araştırmadaki varsayımların o araştırmada elde edilen verilerle doğrulanması veya yanlışlanması gereklidir
- e) hiçbiri

24. Hangi merkezi eğilim ölçüsü dağılımı iki eşit parçaya böler?

- a) ortalama
- b) standart sapma
- c) mod
- d) ortanca
- e) hiçbiri

25. “İntihal” sözcüğünün anlamı aşağıdakilerden hangisidir?

- a) kopyalama
- b) aşırma
- c) akademik hırsızlık
- d) başkasının eserini kendine maletme
- e) hepsi